

(մամ, կոն երկու անուններէ կազմուած ըլլալով որուն երկրորդը «կոն» չէ այլ ինչ բայց khun որ կը նշանակէ խան, իշխան՝ մոնկոլեանց յատուկ տիտղոսը, եւ Մամիկոնեանները ճննացի, այսինքն մոնկոլ կը հաւատէ մեր յաւանդութիւնը) խիտ հաւանական է որ Մամիկոնեանը այդ երկրորդ խանին նշանը առին Տարօնի մէջ Սէկունիններուն կալուածներուն հետ. որոնց տեղը զբաւեցին Արդ, կթէ Տարօնի

հին նախարարական ցեղը (որպէս էր Սէկունեոցը) իրեն նշան ունէր երկրորդին արծիւը, ապէ կընայ հետեւի թէ Տարօն, ինչպէս իր արեւմտեան զբացի զատուը Անձիտ, Ծոփք Շահունեաց, նոյն Հաստեան ազգեցութիւնը կրած էր, եթէ չըսենք՝ ունէր նոյն Հաստեան ժողովուրդը :

Գ. ՓԱՌՆԱԿ

(Շարունակելի)

ՊԱՏՄԱՆԻԿԻ ԾԱՐԱՆԻ ՊԱՏՄԱՆԻ

ՀՐԱՍԱՐԱԿԵՑ

ՖՐԵՏՏԵՐԻՔ ՄԱԿԼԵՐ

Կամ եղև Յարման մանկան երանելի փառափնե
եւ խելոյրէր ի հօրեմ խրքնկերմ զոր ինքն կամեր .
եւ քաղաւորն ասաց որդուն՝ Իմ ասցալոյս Յար-
ման, առ զինչ ուզես . ես ալ քեզ հետ զա՛ւ թե
ուզես զիս արտալ :

Հասաւ նորա ճանապարհ ինրասան զընալ,
Ասաց թաղաւորին զինչ պէտք է իւր տալ .
Գիտաց հայրըն նորա թէ ուզէ շատ մալ .
եւ կամ զօրօք հեծել հետ իւրենն երթալ :

Ասէ հայրն իւր որդին Յարմանի Աման,
Գնա՛ քա՛յ քո ձեռքդ զի՛նչ իսպախեան .
Ոսկի, ակունք եւ մարգարիտ պատուական,
Բարձիւր ի հետ քեզ տա՛ր որչափ ի պէտք կան :

Հեծել որչափ ուղիս ամենքն քոյ է,
Բազում քաջ պաշխաւան թէ հեծելովոր է,
Եթէ իշխան եւ խիտ սիրուն նայալ է,
եւ զիս ալ թէ ուղիս սիրտս յօծար է :

Պիտիկ ինչ իմաստուն խելօք եւ խիկար,
Պիտի ոտիւքն արագ լեղուօքն ճարտար .
Պիտի սրտովն առիւծ եւ սիրովն եղբար,
Պիտի լուծվին շաքար ու զաւրին զերթ քար :

(1) Զեռադրին մէջ՝ զընայ . . . ձեռալ քլղ :

HISTOIRE DE PHARMAN ASMAN

TEXTE ARMÉNIEN

PUBLIÉE & TRADUIT

PAR

FRÉDÉRIC MACLER

III

Le jeune Pharman désira sortir de la ville. Il demandait à son père ses camarades qu'il voulait pour compagnons de voyage). Le roi dit à son fils: Lumière de mes yeux, ô Pharman, prends ce que tu veux, je viendrai moi-même avec toi si tu le veux bien.

[Le temps] arriva pour lui de se rendre dans le Xorasan; il dit au roi ce qu'il fallait lui donner. Son père apprit qu'il voulait beaucoup de biens, et des cavaliers pour l'accompagner.

(fol. 50) Le père dit à son fils Pharman Asman: Va, ouvre de ta main mon trésor; prends et emporte avec toi de l'or, des perles et des pierres précieuses tant que tu voudras.

Des cavaliers, tant que tu voudras, beaucoup de braves athlètes et des cavaliers, des princes et des grands personnages très aimables, et moi-même, si tu veux, je suis à ta disposition.

— Il me faut un sage avisé et savant; il me faut [un homme] ayant les pieds agiles et la langue habile; il me faut (un homme) lion par le cœur et frère par l'amour; il me faut (un homme) doux comme le sucre et dur comme le roc.

Եւ զինչ իմաստութեան զիրքըն զրած է,
Ձոր Մուսէ իմաստունն ինձ ուսուցեալ է,
Տանիմ զամէնն ինձ հետ ինձի խաղաւ է,
Եւ ի յիմ ընկերացն որ ինձի պէտք է:

Եղիտ մէկ մ'իմաստուն խելօք եւ խիկար.
Մանուկ մ'որ իր անունն էր Փահմի Նատար,
Եւ մէկ մ'ոտիւք արագ լեզուօքն ճարտար.
Որոյ անուն կոչի մանուկ Փայրիխար:

Մէկ մի սրտովն առիւծ եւ սիրովն եղբայր.
Ազգաւ քայ պահլաւան կոչեն Շիրենար,
Մէկ մ'լուծթվին չաքար եւ զահրին զերթ քար
Եղիտ, որոյ անունն էր Ապիխարիկար:

Եւ իւր սընընդակցացն ով հետ իրեն կար,
Եղիտ մէկ մ'որ կոչի անունն Դիտառ.
Եւ զինչ որ էր ի պէտք իւր ճամբուն համար
Սարեց նա թըսպըրեց զամէնն հաւսար:

Էառ ձի եւ ջորի որչափ որ կամէր,
Խաբձաւ մալ եւ ոսկի զինչ իւր ի պէտք էր.
Ըզգհատ արքայական եւ թէ սըլեհ էր,
Առնոյր զամէնն ի ճանապարհ ելանէր:

Խաղաւորն զօրօք ի թախտէն իջաւ,
Յաւուր մի ճանապարհ հետ նորա ելաւ,
Որդին իւր համբաւեց եւ ի յետ դաքձաւ,
Իսկ նա՛) ի յաշխարհէն կամկար հեռաջաւ:

Հասանելն ևսու ի Խորասան Ֆարսան մանուկն
Եւ զաղարի ևս ի քաղաք քաղաւորին. Եւ փոխե
զկերպն ի հոփիմի ևման, միմեյն նախխանչաւ
գաւորին խելն եւ կոչե առ իմն զՖարսան:

Երթայր շատ ճանապարհ դժար եւ յերկար,
Հանին ի Խորասան ընկերօքն հաւսար.
Մտնու նա՛) ի քաղաքն ուր թաղաւորն կայր,
Փոխէ ըզկերպն եւ բըծիչ հըմուտ լինենայր:

Ասէ՛ ես եմ հաքիմ ճարտար ըռամալ:
Կարեմ բարին զչարն մարդոյ գիտենալ,
Ջամէն մարդու զկերպն իր աստղով ճանչնալ,
Ապա զիւր ժամանակն յայտնել կարենալ:

Ce qui est écrit dans le livre de la sagesse, ce que Moïse le sage m'a enseigné, j'emporteraï le tout avec moi: ce sera là mon trésor, ainsi que pour les camarades qu'il me faut.

Il trouva un homme sage, avisé et savant, un jeune homme qui s'appelait Fahmi Nadar, et un homme (fol. 50 vo) ayant les pieds agiles et la langue habile, qui s'appelait le jeune Païpar.

Il trouva un homme, lion par le cœur et frère par l'amour, (appartenant) à une famille de braves athlètes, et qui s'appelait Chirénar, un homme doux comme le sucre et dur comme le roc, et dont le nom était Appatikar.

[Parmi] ses commensaux, qui étaient avec lui, il en trouve un qui s'appelait Ditar; et ce qui était nécessaire pour son voyage, il disposa et prépara le tout en bon ordre.

Il prit des chevaux et des mulets, tant qu'il en voulait; il [les] chargea de biens et d'or, tant qu'il lui fallait; des vêtements royaux ainsi que des armes, il prit le tout et se mit en route.

Le roi, avec ses soldats, descendit du trône; il l'accompagna un jour de route, il embrassa son fils et revint sur ses pas; quant à lui, il s'éloigna de son pays.

Le jeune Phorman arrive en Xorasan (fol 51) et il s'arrête dans la ville du roi; il se déguise en médecin: le roi l'apprend et le fait mander auprès de lui.

Il fit un voyage long et difficile; il arrive dans le Xorasan avec ses compagnons; il entre dans la ville où demeurait le roi, il se déguise en médecin.

Il dit: Je suis médecin, habile géomant; je puis prévoir le bonheur et le malheur de l'homme; connaître la destinée des hommes d'après leur étoiles puis révéler leur temps(2).

1 Hakim.

2 La durée de leur vie;

Գտնում զգողն եւ ցուցնեմ զկորուստն յայտնի
Պատեմ մարդկանց երազ թէ չար թէ բարի .
Եւ հուքմ առնեմ տարոյն զամէնն իրաւի .
Ասեմ զինչ կայ զալու կամ պիտի լինի :

Բազումք ի քաղաքէն մօտ առ ինք զային .
Յազաղըս գիտելոյ հուքմ եւ հրամանին .
Պատմեաց նոցա յայտնի զծածուկն արարին ,
Բանայ եւ ցուցնէ զերազն եւ ըզմեկնութիւն :

Անունն զըրին նրման

Թէ իրիտ ճարձար հաքիմ ու բըժըշկական ,
Կուչէ զնա թագաւորն եւ իւրմէն լըսէ բան ,
Եկեալ առ թագաւորն մանուկն Ծարման :

Երկիր պաղեալ նրմա թագաւորական ,
Տեսեալ թագաւորին զմանուկն աննրման ,
Պատկեր զեղեցկատիպ պայծառ կերպարան ,
Փառօք էր զարդարեալ զեղով աննրման :

Խօսի մեծ թագաւորն ըզնա հարցանէ .
Եւ նա իմաստութեամբ պատասխան առնէ .
Ջինչ խօսք որ ի Ծարման մանկանն հարցանէ
Նա խելօքութեամբ զամէն ճանրան ցուցանէ :

Ասէ՝ Տեսնում որ դու ասըլլատա ես .

Ասէ՝ Ես եմ զարիպ, զիս ո՞նց ճանաչես .

Ասէ՝ Ո՛ր աշխարհէ կամ ո՞ւստից եկեալ ես .

Ասէ՝ Հեռաստանէ որ դուն տեսեալ չես :

Ասէ՝ Այլ ի՞նչ արուեստ գիտես կամ զինչ բան

Ասաց՝ Եւ հեծելովոր պահատուր կըլովան .

Ասաց՝ Կ'ուզեմ խաղալ հետ քեզ ի մօյտան .

Ասէ՝ Բերէք հարկիք եւ քաջ պահւաւան :

(Շարունակելի)

Je trouve le voleur et je fais découvrir la perte; j'explique les rêves bons et mauvais des hommes; je devine [ce qui va se passer] pendant l'année, et le tout se trouve vérifié; je dis tout ce qui doit arriver et tout ce qui sera.

Beaucoup de personnes de la ville venaient à lui pour connaître leur destinée; (fol. 51 vo.) il leur dévoile les secrets de leurs cœurs; il leur donne l'explication de leurs rêves.

Ils lui firent la réputation d'être un docteur et un médecin très habile. Le roi le mande pour le faire parler. Le jeune Pharman vient près du roi.

Le roi se prosterna devant lui en voyant ce jeune homme incomparable, aux traits empreints de beauté, à l'aspect splendide, et qui était glorieusement orné d'une beauté incomparable.

Le grand roi parle et l'interroge, et lui, répond avec sagesse; tout ce que le roi demande au jeune Pharman, celui-ci l'indique avec intelligence.

Il dit: Je vois bien que tu es d'un sang noble.

— Je suis, dit-il, un émigré; comment me connais-tu? — De quel pays es-tu et d'où viens-tu?

— D'un pays lointain que tu n'as jamais vu.

(fol. 52) Quel autre art connais-tu? ou quelle chose? — Je suis cavalier, héros 1), athlète. — Je veux jouer avec toi sur la place. — Amenez-moi un vaillant athlète.

(A suivre)

(1) Le mot persan « bahadour » = vaillant, brave, héros.